

АТЕСТАЦІЯ ТА УПОВНОВАЖЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕВІРЯННЯ ТЕХНІЧНОГО СТАНУ

КОЛІСНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

Ю. Тиравський, провідний інженер з метрології,
ДП «Львівстандартметрологія», м. Львів

АТЕСТАЦИЯ И УПОЛНОМОЧЕНИЕ СУБЪЕКТОВ ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
НА ПРОВЕДЕНИЕ ПРОВЕРКИ ТЕХНИЧЕСКОГО СОСТОЯНИЯ КОЛЕСНЫХ ТРАНСПОРТНЫХ СРЕДСТВ

Ю. Тиравский, ведущий инженер по метрологии,
ГП «Львовстандартметрология», г. Львов

ATTESTATION WORK AND AUTHORISATION OF ECONOMIC ENTITIES TO INSPECT
THE TECHNICAL STATE OF WHEELED TRANSPORT VEHICLES

Yu. Tyravskiy, Leading Engineer,
«Lvivstandartmetrologia» State Enterprise, Lviv

Технічний прогрес завжди таїть у собі техногенну небезпеку, стосовно чого свідчить історія розвитку техніки, і автотранспорт не є винятком.

У зв'язку із цим резолюцією Генеральної асамблеї ООН 58/289 «Поліпшення глобальної безпеки дорожнього руху» [1] затверджено таку концепцію: «Не можна досягти мобільності ціною здоров'я і життя людей».

В Україні сьогодні триває динамічна автомобілізація, постійно зростає парк автотранспорту. Лише у Львівській області налічується близько 360 тис. автомобілів. Найближчими роками кількість автомобілів подвоїться і ризики аварійності значно зростуть.

Окрім того, автотранспорт є джерелом найбільшого забруднення атмосфери. КТЗ створюють одну з найважливіших екологічних проблем, яка характеризується значним негативним впливом на екосистеми та здоров'я населення через забруднення атмо-

У статті розглянуто основні актуальні питання проведення державного технічного огляду колісних транспортних засобів (КТЗ). Проаналізовано важливість своєчасного і достовірного технічного огляду КТЗ з точки зору безпеки життя і здоров'я громадян. Розкрито стан справ щодо атестації та уповноваження суб'єктів господарської діяльності у цій сфері у Львівській області.

сфери викидами шкідливих речовин (оксиди вуглецю, оксиди азоту, вуглеводні). Зокрема, у Львові постійно спостерігається підвищений вміст оксиду вуглецю — кожний десятий перевірений автомобіль має перевищення вмісту оксиду вуглецю у відпрацьованих газах.

Технічно несправний автомобіль є джерелом небезпеки не лише для його власника, але і для інших учасників дорожнього руху. Упродовж 2009 року в державі зареєстровано 242 дорожньо-транспортні пригоди, що сталися через технічні несправності автомобілів. Під час них загинула 51 людина, 337 травмовано.

Таким чином, незмінно актуальним залишається своєчасний і достовірний технічний огляд КТЗ.

Перевіряння технічного стану КТЗ супроводжується численними вимірюваннями: димності автомобілів із дизелями і газодизелями; вмісту оксиду вуглецю та вуглеводнів у відпрацьованих газах автомобілів із двигунами, що працюють на бензині або газовому паливі; параметрів зовнішніх світлових приладів, рульового керування, шин та коліс, гальмівних систем тощо. Вони дають реальну картину технічного стану ТЗ і тим самим можливість запобігти забрудненню навколишнього природного середовища, гарантувати безпеку життя і здоров'я населення, безпеку умов праці водіїв, безпеку руху.

Основним документом, який визначає правові засади забезпечення єдності вимірювань в Україні, регулює відносини у сфері метрологічної діяльності та спрямований на захист громадян і національної економіки від наслідків недостовірних результатів вимірень, є Закон України «Про метрологію та метрологічну діяльність» [2]. Він встановлює такі вимоги:

- вимірювання під час перевіряння технічного стану дорожніх ТЗ належать до сфери державного метрологічного контролю і нагляду, оскільки стосуються робіт із забезпечення захисту життя та здоров'я громадян (ст. 20);

- вимірювальні лабораторії можуть виконувати вимірювання у сфері поширення державного метрологічного нагляду за умови їх атестації на проведення цих вимірювань (ст. 10);

- засоби вимірювальної техніки (ЗВТ), на які поширюється державний метрологічний нагляд, дозволяється застосовувати за умови, що вони пройшли перевірку або державну метрологічну атестацію (ст. 11).

На державному рівні вживаються рішучі заходи щодо врегулювання питання забезпечення дорожнього руху. Регуляторними документами у цій сфері [3—7] внесено принципові зміни в організацію проведення державного технічного огляду КТЗ. Основним є те, що вимірювальні лабораторії, які претендують на отримання повноважень, повинні здійснювати усі вимірювання, які будуть проводитися під час перевіряння технічного стану ТЗ під час державного технічного огляду. У процесі державного технічного огляду ТЗ має перевірятися виконання вимог «Правил дорожнього руху» та стандартів [8—12]. У зв'язку із цим галузь атестації вимірювальної лабораторії, яка претендує на отримання повноважень, повинна охоплювати усі вимірювання, які необхідно здійснювати під час перевіряння виконання вимог зазначених нормативних документів (НД).

Атестацію вимірювальних лабораторій у Львівській області проводить ДП «Львівстандартметрологія» відповідно до Правил уповноваження та атестації у державній метрологічній системі [13]. Згідно із цим документом суб'єкт господарювання повинен мати: приміщення, в якому забезпечуються умови проведення ви-

мірювань; атестовані робочі місця; повірені ЗВТ; атестоване випробувальне обладнання; НД, які встановлюють вимоги до якісних показників і методик виконання вимірювань; кваліфікований персонал. За умови забезпечення зазначених вимог суб'єкт господарювання отримує свідоцтво про атестацію та галузь атестації.

Наказом УДАІ ГУМВС України у Львівській області від 03.10.2008 № 432 [14] на Львівщині було створено територіальну комісію з уповноваження суб'єктів господарювання на проведення перевіряння технічного стану КТЗ під час державного технічного огляду. До складу комісії увійшли також представники ДП «Львівстандартметрологія» та територіального управління Головавтотранспортної інспекції Мінтрансзв'язку України у Львівській області.

Після проведення атестації вимірювальної лабораторії суб'єкт господарювання може подавати документи (разом зі свідоцтвом про атестацію і галуззю атестації) в органи ДАІ для подальшого отримання уповноваження на проведення перевіряння технічного стану КТЗ під час державного технічного огляду. За умови позитивного висновку територіальної комісії суб'єкт господарювання може бути внесений до Реєстру суб'єктів господарювання України, що мають право проводити перевірку технічного стану КТЗ під час державного технічного огляду.

Станом на 12.10.2010 у Львівській області у статусі уповноважених на проведення перевірки технічного стану КТЗ під час державного технічного огляду перебувало 70 вимірювальних лабораторій суб'єктів господарювання. У 2010 році у регіоні підлягало технічному огляду 225 375 одиниць КТЗ. Станом на 01.10.2010 фактично пройшли техогляд 201 000 КТЗ (89 %).

Не у всіх 20 районах Львівської області створено відповідні вимірювальні лабораторії, які рівномірно могли б охопити перевіркою технічний стан КТЗ. Є райони, в яких атестовано й уповноважено 4—6 суб'єктів господарювання, а деякі взагалі не мають таких вимірювальних лабораторій.

Ураховуючи численні звернення органів місцевої влади низки областей, у яких відповідно до положень нового порядку проведення державного технічного огляду, що набув чинності із січня 2009 року, не вдалося сформувавши необхідну мережу суб'єктів господарювання, уповноважених на проведення перевірки технічного стану ТЗ під час державного технічного огляду, а також з метою недопущення ажіотажної ситуації з проведення державного технічного огляду в наступному році через подвійне навантаження на підрозділи ДАІ, постановою КМУ від 19.08.2009 № 892 змінено пункт 3—1 постанови [4], який викладено в такій редакції: «Установити, що до 1 липня 2010 р. у разі відсутності у межах території району суб'єктів господарювання, уповноважених на проведення перевірки технічного стану колісних

транспортних засобів під час державного технічного огляду, перевірка технічного стану транспортних засобів проводиться в пунктах технічного контролю Державтоінспекції, що розташовані у відповідному районі».

Тобто для зручності автовласників підрозділам ДАІ з обслуговування районів, де відсутні уповноважені на перевірку технічного стану суб'єкти господарювання, дозволено самостійно, як і було раніше, контролювати технічний стан ТЗ на спеціально обладнаних для цього пунктах технічного контролю. Проте такі підрозділи ДАІ також мають бути атестовані на проведення таких вимірювань й уповноважені у встановленому порядку.

Станом на 12.10.2010 у статусі уповноважених суб'єктів господарювання, які мають право проводити перевіряння технічного стану КТЗ під час державного технічного огляду в Україні, за регіонами перебувають 1086 суб'єктів господарювання:

- АР Крим — 56;
- Вінницька обл. — 34;
- Волинська обл. — 34;
- Дніпропетровська обл. — 50;
- Донецька обл. — 50;
- Житомирська обл. — 38;
- Закарпатська обл. — 41;
- Запорізька обл. — 54;
- Івано-Франківська обл. — 42;
- Київська обл. — 55;
- м. Київ — 55;
- Кіровоградська обл. — 44;
- Львівська обл. — 70, у тому числі одна пересувна лабораторія;
- Луганська обл. — 50;
- Миколаївська обл. — 20;
- Одеська обл. — 40;
- Полтавська обл. — 64;
- Рівненська обл. — 41;
- Сумська обл. — 31;
- Тернопільська обл. — 24;
- Харківська обл. — 31;
- Херсонська обл. — 34;
- Хмельницька обл. — 27;
- Черкаська обл. — 31;
- Чернігівська обл. — 42;
- Чернівецька обл. — 22;
- м. Севастополь — 6.

Слід зазначити, що зміни, внесені до ст. 35 Закону України «Про дорожній рух» [15], регламентують акредитацію суб'єктів господарювання, яка проводиться Національним агентством з акредитації України (НААУ) на відповідність ДСТУ ISO/IEC 17025:2006 [15]. Постановою [5] передбачається наявність перехідного періоду тривалістю три роки. Тобто до 2012 року допускатимуться до проведення техоглядів як акредитовані лабораторії, так і атестовані. А вже з 01.01.2012 — лише акредитовані.

Станом на 12.10.2010 НААУ в Україні акредитовано 35 суб'єктів господарювання, що без сумніву недостатньо для забезпечення перевірки технічного стану КТЗ під час державного технічного огляду в усіх регіонах. Окрім цього, не всі акредитовані лабораторії мають змогу проводити весь перелік вимірювань, необхідних для проведення техогляду, оскільки під час їх акредитації таке завдання не стояло.

У Львівській області функціонує 3 акредитовані НААУ випробувальні лабораторії, уповноважені на перевірку технічного стану КТЗ під час державного технічного огляду, і зрозуміло, що вони не можуть охопити весь парк КТЗ, які підлягають державному технічному огляду.

Заслужують на увагу деякі проблемні питання, що виникли у процесі реалізації постанов КМУ [4, 5] та положення [7]. Ці питання вимагають розгляду і державного регулювання, а саме:

1. Необхідність вдосконалення нормативно-правової бази.

До цього часу не затверджене «Положення про уповноваження суб'єктів господарювання на проведення перевірки технічного стану колісних транспортних засобів під час державного технічного огляду», оскільки не налагоджено конструктивної взаємодії Держспоживстандарту України, Міністерства транспорту та зв'язку України, Департаменту ДАІ МВС України для забезпечення виконання даного виду робіт.

2. У [7] (додаток 5) передбачено перевірку суб'єктами господарювання технічного стану КТЗ категорії L — мотоцикли та мопеди. Однак не визначеними є НД, які регламентують нормовані значення показників та методики виконання вимірювань.

Не передбачена єдина для всіх суб'єктів господарювання форма протоколу вимірювань. Суб'єкти господарювання застосовують форму протоколу контролю КТЗ, рекомендовану додатком В стандарту [8].

3. Недостатньо методик виконання вимірювань. Наприклад, немає методики вимірювання тиску в пневматичному гальмовому приводі. У [8] досить складно наведена методика вимірювання параметрів розташування світлотіньової межі на контрольному екрані.

4. Приладобудівні підприємства України не змогли своєчасно переорієнтуватися на випуск ЗВТ для діагностики технічного стану КТЗ. Тому підприємці були змушені купувати прилади за кордоном, що не завжди забезпечувало необхідні діапазон і точність вимірювань.

5. Недостатня мережа навчальних закладів, у яких суб'єкти господарювання могли б підвищити свою кваліфікацію з діагностування технічного стану КТЗ.

6. Складність у забезпеченні умов проведення вимірювань під час дорожніх випробувань гальмівних систем у зимовий період.

7. Значні фінансові витрати, яких можуть зазнати суб'єкти господарювання під час акредитації

в НААУ. За вартості 30—40 тис. грн за акредитацію випробувальних лабораторій, які проводить НААУ, більшість суб'єктів господарювання можуть відмовитися від подальшої акредитації, що призведе до зменшення їхньої кількості.

У зв'язку із наведеним вище пропонуємо:

1. Удосконалити, затвердити і впровадити в дію «Положення про уповноваження суб'єктів господарювання на проведення перевірки технічного стану колісних транспортних засобів під час державного технічного огляду».

Розробити методики виконання вимірювань технічних характеристик КТЗ, які не передбачені стандартами та експлуатаційною документацією на ЗВТ.

2. Приладобудівним підприємствам України освоїти виробництво ЗВТ та випробувального обладнання, які необхідні для перевіряння технічного стану КТЗ.

3. Централізовано організувати навчання на курсах підвищення кваліфікації у ліцензованому навчальному закладі.

4. Внести зміни до НД, які регламентують перевірку гальмівних систем КТЗ, щодо заміни дорожніх випробувань на стенді.

5. Внести зміни до Закону [15] і Постанови [5] з метою надання можливості надалі (після 01.01.2012) продовжувати роботи з атестації суб'єктів господарювання на перевірку технічного стану КТЗ.

Останнім часом керівники окремих центральних органів виконавчої влади пропонують внести суттєві зміни до процедури проведення технічного огляду КТЗ, зокрема, передати проведення технічного огляду КТЗ страховим компаніям, приватним особам. Але в будь-якому випадку перевірка технічного стану КТЗ повинна забезпечуватися атестованими вимірювальними лабораторіями суб'єктів господарювання незалежно від форм власності.

Загалом, на думку фахівців ДП «Львівстандарт-метрологія», нові правила проведення технічного огляду КТЗ нададуть можливість поступово встановити здорову конкуренцію на ринку серед суб'єктів господарювання, які бажають надавати послуги з проведення перевіряння технічного стану КТЗ.

Після ретельної перевірки, передбаченої новими правилами, кожний власник автомобіля має бути переконаний у його належному технічному стані, що сприятиме підвищенню безпеки руху на дорогах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Резолюція Генеральної асамблеї ООН «Поліпшення глобальної безпеки дорожнього руху» від 14.04.2004 № 58/289.
2. Закон України «Про метрологію та метрологічну діяльність» від 11.02.1998 № 113/98-ВР (у редакції Закону України № 1765-IV від 15.06.2004).
3. Постанова КМУ «Про деякі питання реформування системи державного технічного огляду колісних транспортних засобів» від 09.08.2007 № 1036.
4. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку проведення державного технічного огляду колісних транспортних засобів» від 09.07.2008 № 606.
5. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку надання суб'єктам господарювання повноважень на проведення перевірки технічного стану колісних транспортних засобів під час державного технічного огляду» від 09.07.2008 № 607.
6. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за дотриманням уповноваженими суб'єктами господарювання вимог до проведення перевірки технічного стану колісних транспортних засобів під час державного технічного огляду» від 10.12.2008 № 1067.
7. Тимчасове положення про уповноваження суб'єктів господарювання на проведення перевірки технічного стану колісних транспортних засобів під час державного технічного огляду.
8. ДСТУ 3649-97. Засоби транспортні дорожні. Експлуатаційні вимоги безпеки до технічного стану та методи контролю.
9. ДСТУ 4276:2004. Система стандартів у галузі охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання ресурсів. Атмосфера. Норми і методи вимірювання димності відпрацьованих газів автомобілів з дизелями або газодизелями.
10. ДСТУ 4277:2004. Система стандартів у галузі охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання ресурсів. Атмосфера. Норми і методи вимірювання вмісту оксиду вуглецю та вуглеводнів у відпрацьованих газах автомобілів з двигунами, що працюють на бензині або газовому паливі.
11. ГОСТ 27436-87. Внешний шум автотранспортных средств. Допустимые уровни и методы измерений.
12. ГОСТ 5727-88. Стекло безопасное для наземного транспорта. Общие технические условия.
13. Наказ Держспоживстандарту України «Про затвердження Правил уповноваження та атестації у державній метрологічній системі» від 29.03.2005 № 71.
14. Наказ УДАІ ГУМВС України у Львівській області «Про створення при УДАІ ГУМВС України у Львівській області комісії по уповноваженню суб'єктів господарювання на проведення перевірки технічного стану колісних транспортних засобів під час державного технічного огляду» від 03.10.2008 № 432.
15. Закон України «Про дорожній рух» від 16.11.2008 № 3353-XII (зі змінами).
16. ДСТУ ISO/IEC 17025:2006. Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій. ■